

Tyresö kommun
Stadsbyggnadsförvaltningen
Översiktsplaneringsenheten
Göran Bardun, Kommunekolog
08-5782 93 51, goran.bardun@tyreso.se

TJÄNSTESKRIVELSE

2018-03-26

1 (11)

Dnr KSM2018-406

Kommunstyrelsen

Remiss, Grön infrastruktur - regional handlingsplan för Stockholms län, Dnr 106-2131-2015

Förslag till beslut

Stadsbyggnadsförvaltningens förslag till kommunstyrelsen

- Stadsbyggnadsförvaltningens yttrande antas som miljö- och samhällsbyggnadsutskottets svar på remiss från Länsstyrelsen i Stockholms läns angående förslag till handlingsprogram för grön infrastruktur i Stockholms län.

Stadsbyggnadsförvaltningen

Sara Kopparberg
Förvaltningschef

Carolina Fintling Rue
Enhetschef

Sammanfattning

Länsstyrelsen har skickat ut på remiss ett förslag till regional handlingsplan för grön infrastruktur i Stockholm län. Förslaget bygger på ett regeringsuppdrag från 2015 till alla län. De regionala handlingsplanerna är ett första steg för att bygga upp kunskap och skapa en ändamålsenlig och långsiktig förvaltning av den gröna infrastrukturen i länet. Grön infrastruktur är ett begrepp som

omfattar alla aspekter av hur landskapets sammanhang påverkar möjligheter för att bevara biologisk mångfald och ekosystemtjänster på land såväl i vatten. Planförslaget har tagits fram av Länsstyrelsen i samråd med Skogsstyrelsen samt Tillväxt- och regionplaneförvaltningen inom Stockholms läns landsting. Handlingsplanen består av tre delar, en övergripande (Del A), nulägesbeskrivning (Del B) samt en åtgärdsdel (Del C).

Från förvaltningens sida ser vi fram emot att regionen kan få en gemensam plattform för en biotopdatabas för länet. För Tyresös del ser vi att det ger en extra utmaning för är att hinna med att hantera den gröna infrastrukturen i takt med att kommunen växer befolkningsmässigt. Kommunen har olika gröna infrastrukturarbeten igång, till exempel skydd av tätortsnära skogsområden.

Förslagen till åtgärder anser förvaltningen täcker in de viktigaste behoven. Planeringsunderlag och bakgrundsbeskrivningar i nulägesbeskrivningen önskar förvaltningen kan tillhandahållas i god upplösning vad gäller kartmaterial respektive data. Det är bra om materialet inklusive kartsikt kan hämtas via Länsstyrelsens hemsida och i nationellt format. Stadsbyggnadsförvaltningen tillstyrker förslaget till regional handlingsplanen för grön infrastruktur i Stockholms län.

Beskrivning av ärendet

Länsstyrelsen har skickat ut på remiss ett förslag till regional handlingsplan för grön infrastruktur i Stockholms län. Förslaget bygger på ett regeringsuppdrag som länsstyrelserna fick 2015. Uppdragets riktlinjer har tagits fram av Naturvårdsverket. De regionala handlingsplanerna är ett första steg för att bygga upp kunskap och skapa en ändamålsenlig och långsiktig förvaltning av den gröna infrastrukturen i länen. Grön infrastruktur är ett begrepp som ska fånga in alla aspekter av hur landskapets sammanhang påverkar möjligheter för att bevara biologisk mångfald och ekosystemtjänster på land såväl i vatten. Planförslaget har tagits fram av Länsstyrelsen i samråd med Skogsstyrelsen och Tillväxt- och regionplaneförvaltningen (TRF) inom Stockholms läns landsting.

I uppdraget ingår att identifiera landskapets biotoper (levnadsmiljöer), strukturer, element och naturområden, såväl i vatten- som i landmiljön. Detta

även i tätortsnära miljöer. För dessa områden redovisas bevarandeåtgärder som ger hänsyn, skydd, skötsel och restaurering. Planeringen ska bygga på samarbete med landskapens aktörer inom jordbruk, skogsbruk, fiske samt involvera allmänheten.

Förslaget till handlingsplan består av tre delar: Del A. En första övergripande och beskrivande del som förklarar bakgrund, syfte och sammanhang. Del B är en nulägesbeskrivning av länets grunder för grön infrastruktur som geologi, bebyggelse och markanvändningshistoria, påverkansfaktorer och befintliga värden som ekosystemtjänster samt biologisk mångfald. Del C innehåller åtgärdsförslag inom de prioriterade områdena. Dessa områden bedöms vara de som har störst behov av gröna infrastrukturens åtgärder.

Del A Bakgrund och sammanhang

Vad är grön infrastruktur och varför behövs en handlingsplan för denna?

Enligt Naturvårdsverkets definition är grön infrastruktur ”ett ekologiskt funktionellt nätverk av livsmiljöer och strukturer, naturområden samt anlagda element som utformas, brukas och förvaltas på ett sätt så att biologisk mångfald bevaras och för samhället viktiga ekosystemtjänster främjas i hela landskapet”.

Grön infrastruktur är ett samlingsbegrepp för både vatten- och landmiljöer. Den gröna infrastrukturen utgörs av både anlagda grönområden och naturområden. Den består av både skyddade naturområden men också av den största delen som är av karaktären allmän vardagsnatur. I detta vardagslandskap som förser oss människor med ekosystemtjänster – frisk luft, klimatreglering, pollinering, vattenrening och tillgång till närnatur. En fungerande grön infrastruktur ger också förutsättning för djurlivet att röra sig i landskapet och för migrationen hos växter och svampar.

Grön infrastruktur behövs alltså för att den biologiska mångfalden av arter ska fortleva, att ekosystemtjänsterna och dess ekosystem ska behålla sina motståndskrafter vid de pågående klimatförändringarna. Det pågår en förlust av biologisk mångfald – ett utdöende av arter. I dagsläget är ungefär 10 % av Sveriges kända arter hotade att dö ut. Många arter är viktiga för de olika ekosystemen och för att fortsatt producera viktiga ekosystemtjänster enligt ovan.

Vi känner inte alla arters funktioner och betydelse i den ekologiska väven, det gör det sårbart inte bara för naturen i sig utan även för människans hälsa och fortbestånd. Vi har som ansvarstagande art ett extra ansvar att bevara arter för deras egen skull och som en del i vårt ansvarstagande för framtida generationer. Vi vet inte i dag vilka arter som kommer vara viktiga även för oss i framtiden. Därför är det sammantaget viktigt att bromsa artutdöendet i naturen.

Förslagets målgrupper och tidshorisont

Förslaget till handlingsplan kommuniceras med olika av regionens aktörer, offentliga såväl som privata. Stockholms läns landstings planeringsförvaltning, TRF är en viktig part. Det finns även många föreningar med natur- och friluftsinriktning samt enskilda fastighetsägare med skogs- och jordbruksmark som är viktiga aktörer i detta arbete. Primär målgrupp för planens förslag är kommunernas planerare, skogsbrukets och lantbrukets aktörer samt den statliga och kommunala naturvården. Förslaget till grön infrastrukturplan är långsiktig, denna första plans åtgärder är inriktade för åren 2018-2020. Länsstyrelsens mål är att ta fram en ny uppdaterad plan under 2020.

Förslaget till handlingsplan och dess förhållande till andra åtaganden

I Sverige baseras mycket av miljöarbetet på deltagandet i ett antal konventioner, alltså överenskommelser på internationell nivå. För grön infrastruktur är konventionen om biologisk mångfald från 2010 viktigast. Inom Europeiska unionen är Bernkonventionen central med sitt regelverk för den biologiska mångfalden: Art- och habitatdirektivet, Fågeldirektivet och Havsmiljödirektivet. De två första direktiven ligger till grund för Europeiska unionens nätverk av skyddad natur – Natura 2000. Direktiven är bindande åtaganden för medlemsländerna att bevara naturtyper och arter med gynnsam bevarandestatus för framtiden. I södra Sverige är dessa områden en utmaning då de proportionellt täcker en mycket liten andel av land- och vattenområden.

Miljömålsarbetet

Vi har i Sverige 16 miljömål som är nationellt antagna och är centrala för rikets miljöarbete. Alla kommuner, länsstyrelser, centrala myndigheter och näringslivet är centrala aktörer, Naturvårdsverket är den centrala samordnaren för arbetet. Miljömålssystemet består av ett generationsmål, 16 miljö kvalitetsmål och 28

etappmål (sidan 15). De två första målgrupperna ska uppnås till år 2020, med undantag för målet Begränsad klimatpåverkan som ska uppnås till år 2050. Grön infrastruktur finns med i minst nio av de 16 miljökvalitetsmålen.

Sveriges riksdag antog en regeringsproposition 2013 om en strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Propositionen framhåller den gröna infrastrukturens betydelse för arbetet med biologisk mångfald i ett landskapsperspektiv.

Friluftsmål

Det stora målet för friluftslivspolitikerna är att med allemansrätten som grund ge stöd för människors möjligheter att vistas i natur- och kulturmiljöer och idka friluftsliv. Från regeringen finns en lista med tio mål för friluftspolitikerna.

Regionala övergripande mål

I länet är två av miljömålen utpekade som prioriterade, Ett rikt växt- och djurliv samt God bebyggd miljö. Övriga naturmiljömål som är berörda är: Hav i balans och levande kust och skärgård, Levande sjöar och vattendrag, Myllrande våtmarker, Ett rikt odlingslandskap och Levande skogar. Likaså mål för folkhälsa och friluftsliv. Målet om Begränsad klimatpåverkan och hantering av klimatförändringar kommer bli en allt viktigare del i planeringen.

I länet finns regionala strategier som Ett rikt växt- och djurliv som berör målområdet Grön infrastruktur. Inom vattenförvaltningen krävs en god hantering av de akvatiska ekosystemen och är avhängigt en grön infrastruktur. Regionalt finns även koppling mellan grön infrastruktur och styrdokumenterna Aldrig långt till naturen – länsprogram för skydd av tätortsnära natur, Klimatanpassningsplanen samt Strategi för formellt skydd av skog i Stockholms län. RUF 2050, den regionala utvecklingsplanen redovisar Stockholms gröna kilar, hanteringen av regionens biologiska mångfald och ekosystemtjänsterna i dessa områden har samband med den gröna infrastrukturen i regionen. Kommunernas planeringsdokument och mellankommunala arbeten för att stärka naturstråk mellan kommunerna har hög betydelse för den gröna infrastrukturen i länet.

Övergripande syfte med den gröna infrastrukturen

Syftet med grön infrastruktur är bevarandet av biologisk mångfald (variationsrikedom inom arter, mellan arter och av ekosystem), främja ekosystemens status och motståndskraft mot negativa förändringar och därmed stärka ekosystemtjänster i stort och som är viktiga också för samhället. Arbetet ska allt mer inriktas att se de gröna sambanden i naturen för att stärka både den biologiska mångfalden och ekosystemtjänsterna. För detta krävs mer av kunskaps- och planeringsunderlag.

Arbetsätt, omfattning, tidshorisont

Grön infrastruktur syftar till att beskriva naturens kvalitéer i landskapet. Delaktighet är ett ledord och avgörande för utformning och fördelning av ansvar. Ett viktigt mål är att bredda engagemanget för biologisk mångfald och ekosystemtjänster genom att engagera flera aktörer. Framgångsrik samverkan om natur- och kulturlandskapet kräver långsiktigt arbete där förtroende byggs upp över tid. Handlingsplanen ska ses som ett första steg mot ökad hänsyn till landskapets sammanhang i användningen av mark och vatten. Framgång i detta arbete kräver långsiktighet och uthållighet.

Del B - Nulägesbeskrivning

I denna omfattande del ges en beskrivning av länets geologi, klimat, hydrologi, markavändning, befolkning, bebyggelse och infrastruktur (sidan 31). Vidare är sammanställt påverkansfaktorer och hot, ekosystemtjänsterna, beskrivningar av de olika aktuella regionala miljömålen inom området, skyddade områden och riksintressen.

Del C – Urval, prioritering, åtgärdsförslag och mål för regionala insatsområden

För denna del beskrivs här de för kommunen aktuella åtgärdsförslagen. De förslag som tas upp i rapporten är uppdelade i insatsområden, det är tematiska områden där befintlig kunskap visar på stora behov av åtgärder för att behålla eller återskapa grön infrastruktur.

Hur grön infrastruktur kan göra skillnad

Arbete med landskapssamband och landskapsplanering i stort är ingenting helt nytt. Mycket av arbetet framåt är kompletteringar och förändringar i redan

befintliga åtgärder. Den gröna infrastrukturen omfattar inte bara naturområden med höga naturvärden utan även det som betraktas som mer vardagslandskap. Det som krävs framåt är en helhetssyn i landskapet detta för att växter, djur och människor bättre ska kunna samsas och planera för naturvårdsåtgärder på ett bra sätt.

Utmaningar i arbetet med grön infrastruktur

I arbetet med planen har ett antal utmaningar för länets aktörer synliggjorts. Det gäller exempelvis begränsningar i gällande lagar, brist på betesdjur i kulturlandskapet, otillräckliga kunskapsunderlag, samordningsbrister, tidig planering för grön infrastruktur i kommunerna, kort planeringshorisont och att svarstiden hos naturen på olika åtgärder ofta är lång.

Prioriteringar hos aktörer i länet

Under arbetet med handlingsplanen har framkommit några centrala synpunkter från länets aktörer: samverkan och kunskapsutbyte, justera lagstiftning, till exempel för ekologisk kompensation. Samt en länsfond för kompensationsåtgärder. Önskvärt med regler som ger möjlighet att ersätta fastighetsägare för att avstå att avverka skog för natur- och friluftsvärdet.

Förhållningssätt i RUFS 2050

Förslaget tar upp förhållningssätt i regionen för hanteringen av de tio gröna kilarna och dess gröna svaga samband och de gröna värdekärnorna (sidan 191).

Kompletterande förhållningssätt

Här tar förslaget upp de delar av regionen som inte täcks in av de gröna kilarna (sidan 193). Värdet av de för riket unika koncentrationer av äldre tall- och barrskogsområden respektive ädellövträdsområden betonas. Länsstyrelsens och kommunernas inventering av värdefulla trädbestånd ska beaktas i planprocessen och vid olika former av dispensansökningar. Länsstyrelsen tillgängliggör kart- och GIS-underlag under arbetet via en webbportal.

Grön infrastruktur i fysisk planering och prövning

Kapitlet innehåller avsnitt om kommunens och länsstyrelsens roller i arbetet med planering och prövning. Vidare ingår en genomgång av detalj- och

översiktsplanernas förhållande till den regionala planen RUFS. Vidare om miljöbedömningar, havsplanering, grönytefaktor.

Val av insatsområden

Nedan beskrivs de åtta områden som har stora behov av insatser för att bevara eller utveckla grön infrastruktur (sidan 209). Här redovisas kort områden som berör kommunerna om pågående och kommande åtgärder. Det finns även ett antal åtgärder som länsstyrelsen och andra aktörer ansvarar för i förslaget.

1 Marina miljöer

Marina miljöer erbjuder ekosystemtjänster som näringsreglerande, producerande, kulturella med mera. Östersjön innehåller ett ekosystem med få arter där varje art ofta är unik till sin funktion i ekosystemet. Sårbart. Övergödning, miljögifter, fragmentering och fysisk påverkan av miljöer är hot. Dåligt täckande kunskap om var olika arter finns i systemet.

Åtgärdsförslag, kommuner

Anpassade och förbättrade kunskapsunderlag om särskilt viktiga miljöer och lämpliga åtgärder. Arbeta med biotopskydd för värdefulla vikar. Utredda och arbeta för att anlägga multifunktionella våtmarker, kantzoner med mera i landskapet och i stadsmiljö. Utredda och åtgärda områden där internbelastning är ett stort problem.

2 Sötvatten

Insatsområdet har fokus på biologisk mångfald och i viss grad ekosystemtjänster som vattenmiljöerna bidrar med. Speciellt i storstadsnära områden är förstärknings- och bevarandevärden beaktas. Många vattenmiljöer i länet är påverkade av exploatering, förorenande ämnen, brister i konnektivitet (kontakt mellan olika naturområden) för vattenlevande organismer.

Åtgärdsförslag, länsstyrelse (sidan 217)

3 Våtmarker

Centralt för insatsområdet är biologiska värden, vattenreglering, rening, rekreation. Viktigt i stadsnära områden med bevarande och förstärkningsåtgärder i dessa miljöer.

Åtgärdsförslag, kommuner

Restaurering av våtmarker för att gynna tätortsnära ekosystemtjänster och biologisk mångfald.

4 Jordbrukslandskap

Områden med fokus på miljöer som äng- och betesmarker och småbiotoper som är viktiga för biologin. Ängsmarker som för hundra år sedan var mycket vanliga är i dag en bristvara och innehåller mycket stor biologisk mångfald.

Åtgärdsförslag, kommuner

Verka för jordbruksmarkerna i planeringen, ta fram kunskapsunderlag till kommunerna. Åtgärder för vatten i odlingslandskapet.

5 Skogsmark och trädklädda områden

Fokus för insatsområden är biologiska värden, det vill säga bevarande av landskap för arter och naturtyper knutna till skog och trädmiljöer. Områden rika på ekosystemtjänster som syrgasproduktion, rekreation och klimatreglering. Två tredje delar av länets areal definieras som skogsmark. I länet finns en hög andel av skogsmark som naturvårdsmässigt innehåller höga biologiska värden i form av äldre ek- och tallskogar och anses vara ansvarsmiljöer i ett nationellt perspektiv.

Åtgärdsförslag, kommuner

Fortsatt arbeta med formellt skyddande av skogsmark, kommunal planering. Utveckla arbete med kontinuitetsskogsbruk.

6 Klimatanpassning

Klimatförändringarna ger redan påverkan på ekosystemen, naturmiljöer och ekosystemtjänster. Påverkan kommer successivt att öka.

Åtgärdsförslag, kommuner

Identifiering av natur, park, grönområden, jordbruksområden som är strategiskt viktiga att värna och utveckla för att för framtiden minska sårbarheter.

7 Friluftsliv och tillgång till natur

I en storstadsregion som Stockholm med en snabb bebyggelseutveckling krävs speciell uppmärksamhet för att säkra tillgång till natur- och grönområden till en växande befolkning. Sverige har 10 nationella mål för friluftslivet. Tre fokusområden har Länsstyrelsen sett ut i detta arbete: fysisk planering, tillgänglighet och allemansrätt. Barn- och ungas tillgång till natur ges särskild betydelse.

Åtgärdsförslag, kommuner

Fortsatt arbete med program "Aldrig långt till naturen". Vandringsleder, cykelleder. RUFs gröna kilar och mellankommunal samverkan. Arbeten med närnatur och grönytor. Satsningar på ökad tillgänglighet vid entrépunkter och målpunkter i skyddade natur och i gröna kilar. Ökad satsning på information och riktad information till särskilda målgrupper. Naturkartan, webbaserad information om naturområden. Informationskampanj om allemansrätten.

8 Kunskapshöjning och vägledning

Handlingsplanens genomförande kommer att kräva en löpande regional samordning av arbetet. Behovet är extra stort på grund av att grön infrastruktur berör så många av länets aktörer.

Åtgärder, kommuner

Nätverk för länets grönplanerare. Utökad samverkan i regionens gröna kilar. Arbete för en heltäckande biotopdatabas i länet. Databas för kommunala naturinventeringar.

Stadsbyggnadsförvaltningens synpunkter

Det är ett omfattande förslag till handlingsplan för länets gröna infrastruktur som skickats ut på remiss till och med 15 maj 2018. Stadsbyggnadsförvaltningen anser att arbetet med grön infrastruktur är mycket viktigt och speciellt i en region som har en befolkningsökning om 1-2 procent per år. Samhället i stort påverkar natur och naturresurser och det är vårt gemensamma ansvar att försöka minimera dess negativa effekter på naturmiljöerna genom att förebyggande planera för att en bra grön och blå infrastruktur kan vidmakthållas och på sina håll även förstärkas.

Stadsbyggnadsförvaltningen ser för framtiden större och mer omfattande åtaganden med anknytning till grön infrastruktur varför finansieringen av densamma är en central fråga. Redan i dag sysselsätts vår personal med åtaganden inom den gröna och blå infrastrukturen.

Från förvaltningens sida ser vi fram emot att regionen kan få en gemensam plattform för en biotopdatabas för länet. För Tyresös del ser vi att en utmaning är att hinna med att hantera den gröna infrastrukturen i takt med att kommunen växer befolkningsmässigt. Kommunen har olika gröna infrastrukturarbeten igång, till exempel skydd av tätortsnära skogsområden.

Åtgärdsförslagen under del C anser förvaltningen täcker in de viktigaste frågorna. Planeringsunderlag och bakgrundsbeskrivningarna i del B, nulägesbeskrivningen önskar förvaltningen att de kan tillhandahållas i så god upplösning som möjligt vad gäller kartmaterial och underliggande data. Det är bra om materialet inklusive kartskikt kan hämtas via Länsstyrelsens hemsida och i nationellt format.

Stadsbyggnadsförvaltningen tillstyrker förslaget till regional handlingsplan för grön infrastruktur i Stockholms län.